לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה: **גמ'** [א]לימא בטובת הנאה קמיפלגי דר' אליעזר סבר טובת הנאה ממון ור' יהושע סבר טובת הנאה אינה ממון לא דכולי עלמא סברי טובת הנאה אינה ממון והכא בהואיל קמיפלגי א] דר' אליעזר סבר אמרינן הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל [ב]איתמר האופה מיום טוב לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר [א]אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל אמר ליה רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל היאך אופין מיום טוב לשבת א"ל משום עירובי תבשילין ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא אמר ליה [ג]מדאורייתא צורכי שבת נעשין בי"ט ורבנן הוא דגזרו ביה גזירה שמא יאמרו אופין מי"ט אף לחול וכיון דאצרכוה רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכירא איתיביה [ב ג]בהמה המסוכנת לא ישחוט אלא כדי שיכול לאכול הימנה כזית צלי מבעוד יום יכול לאכול אע"ג דלא בעי למיכל בשלמא לדידי דאמרי הואיל ואי בעי למיכל מצי אכיל משום הכי ישחוט אלא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל אמאי ישחוט אמר ליה משום הפסד ממונו ומשום הפסד ממונו שרינן איסורא דאורייתא אמר ליה אין משום הפסד ממונו גמר בלבו לאכול כזית ואי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה איתיביה לחם הפנים נאכל

לא זהו חמץ שמוזהרין עליו. כדמפרש בגמ' [מח.] דלאו דידיה הוא לאחר שקרא עליה שם וקרא כתיב שלך אי אתה רואה [ה:] וזה אינו שלך ולא של חבירך דאכתי לא מטא ליד כהן: **גמ' טובת הנאה.** דבר מועט דתניא (בכורות דף כז.) רשאי ישראל לומר לחבירו הילך סלע ותן כל תרומותיך לבן בתי כהן והיינו טובת הנאה שיש לו לישראל בחלה זו שרשאי לתתה לכל כהן שירצה וליטול דבר מועט מאוהבו של כהן בשביל שיתנה לו. ר' אליעזר סבר טובת הנאה ממון והוא הך חלה כדידיה ועבר עלה אי מחמילה גביה הלכך אפי' לא ברישא ור' יהושע סבר טובת הנאה אינה ממון ולאו דידיה הוא ואינו מוזהר עליה ומשום פקדון נמי ליכא דאכתי לא מטא לידא דכהן: **לא דכולי עלמא טובת הנאה אינה ממון ובהואיל קא מיפלגי ר' אליעזר סבר.** עבר עליה משום הואיל ואי בעי מיתשיל עלה והדרה לטיבלא ודידיה היא דעל כל נדר והקדש ותרומה הקדוש באמירת פה יכול לישאל לחכם ולעקור דבורו הלכך ממוניה הוא ועבר עליה. ומלאכת אפייתה נמי בי"ט כי לא קרא עליה שם ואע"ג דאיכא חדא דלא חזיא משתריא דכל (א) חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה היא ואי נמי קרא עליה שם מצי למיפא לה הואיל ואי בעי מיתשיל עלה מיהו כיון דאית לר"א הסל מצרפן לחלה (מח:) הכי שפיר טפי שתאפה תחלה משום רווחא דמילתא וכל כמה דאפשר למיעבד שפיר בלא שום הואיל ניחא למיעבד: **לא אמרינן הואיל.** הלכך על חימוצה אינו עובר אבל על אפייתה עובר דאיכא חדא דלא חזיא ליה: **האופה מי"ט לחול.** לאחר שאכל וגמר סעודתו דפשיטא לן דלא חזיא ליה מידי האידנא עד אורתא שהוא חול: **לוקה.** משום לא תעשה כל מלאכה: **הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין.** שיהו צריכין לפת זה היום: **היאך אופין מי"ט לשבת.** אי לאו דאמרי' הואיל אי מיקלעי ליה אורחין חזי ליה כוליה ליום טוב: **מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביו"ט.** דכתיב (שמות יב) אך אשר יאכל לכל נפש ושבת ויו"ט חדא קדושה היא דתרוייהו שבת איקרו וכי היכי דמותר לבשל לבו ביום מותר לבשל למחר: **ורבנן הוא דגזור.** כי לא אותיב עירוב תבשילין כדי שלא יאמרו אופין אף לחול: **בהמה מסוכנת.** ורוצה לשוחטה ביום טוב שלא תמות ויפסידנה: [ד]**כזית צלי.** זהו קל בבישולים: **כדי שיכול לאכול.** שיהא שהות ביום כדי להפשיט ולחתוך כזית ולצלות ולאכול ואי איכא שהות כי האי שרי ואע"ג דלא אכיל מינה: **אמאי שחיט.** הא לא צריך למיכל שכבר אכל: **משום הפסד ממונו.** (ב) ויודע הוא שאינו מותר בלא אכילה גמר בלבו לאנס את עצמו ולעבור על דעתו ולאכול כזית והוה ליה כצריך לזית בי"ט ומשום ההוא זית בעיא למשחטיה לכולה דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה אבל הכא דליכא למימר גמר בלבו לאנס עצמו משום הואיל לא שרינן איסורא דאורייתא כיון דלא צריך למידי: **לחם הפנים.** כל שבת ושבת:

הואיל ואי בעי מיתשיל עליה. הקשה בקונטרס א"כ יקרא לה שם ואח"כ תאפה מטעם הואיל ואי בעי מיתשיל עלה (ג) ואור"י כיון שיכול לעשות בלא הואיל אין לנו לעשות ע"י הואיל ול"ת א"כ אמאי שרי ר' אליעזר לאפות משום הואיל דכל חדא וחדא חזיא ליה כדלקמן בלא הואיל יכול לעשות ע"י הטלה לצונן ואור"י דהכי עדיף טפי מהטלה לצונן דאיכא למיחש שלא תזהר יפה ויבא לידי חימוץ ועוד י"ל הואיל ואי בעי מיתשיל עלה לא שכיח לא אמר להתיר כדמוכח לקמן גבי לחם הפנים ושתי הלחם דאין אפייתן דוחה יו"ט אע"ג דאיכא למימר הואיל ואי בעי פריק ליה שאין התנור מקדש שאם היה מקדש א"כ יפסלו בלינה כיון דאופין אותן קודם יו"ט וכן מוכח במנחות (דף עב:) דמ"ד אין אפייתן דוחה יו"ט קסבר דאין התנור מקדשן ורשב"א פירש כי נ"ל שדעת רש"י כיון שהסל מצרפן וסופו ליטול אחת על כולן נמצא שטרח בדבר שאין ראוי לאכילה אלא מטעם הואיל שרי דאי בעי לא מפריש חדא לחלה אלא בלע פורתא מכל חדא וחדא וכל חדא וחדא חזיא ליה וכיון דכי נמי לא תקרא לה שם עד שתאפה לא שרי אלא על ידי הואיל ואם יקרא לה שם קודם שתאפה הוו תרי הואיל ותרי הואיל לא אמרינן וקשה לרשב"א לפירושו כיון דאם יבלע מכל חדא וחדא יהא מותר בלא הואיל היאך שרו רבנן למיעבד ע"י הואיל כיון דאפשר בלא הואיל ותירץ שלא הטריחו חכמים לבלוע מכל אחת ואחת ור"י מקשה דהא כי נמי בלע מכל חדא וחדא אסור לאפות כדמוכח בפ"ב דביצה (דף כח.) דקאמר עיסה של נכרי ושל ישראל אסור לאפות בי"ט כיון דאפשר למיפלגה בלישה ונראה לרשב"א לחלק דדוקא בעיסת נכרי אסרו מדרבנן אבל גבי חלה לא אסרו משום תיקון חלה ואין נראה לריב"א מה שמשמע מתוך פי"ה דאע"פ שהיה בהן כדי חיוב חלה מתחלה בעינן צירוף סל להפריש אחת על כולן וכן משמע בפסק שלו לקמן דלא בעינן צירוף סל לר' אליעזר אלא כשלא היה בתחלה שיעור חלה דלהכי מייתי לה לקמן [ה]בשמעתין גבי הני נשי דאפיין קפיזי לפסחא והכי תניא בהדיא במס' חלה (פ"ב משנה ד) דתנן העושה עיסתו קבין קבין (ד) פטור מן החלה עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל וכו' משמע בהדיא דמיירי היכא דלא היה שיעור חלה אבל היכא דיש שיעור חלה לא בעינן צירוף סל להפריש מזה על זה אלא הקפה בעלמא כדי לתרום מן המוקף כמו בתרומה ומעשר דלא בעינן צירוף סל להפריש מזה על זה אלא הקפה מיהו נראה לר"י דעם נתינה לסל בעינן נמי נגיעה כהדי הדדי משום נטילת חלה מן המוקף וכדאמר ר' אליעזר גופיה בפ' כשם (סוטה ל.) שתי עיסות אחת טהורה ואחת טמאה נותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף מדלא שרי על ידי צירוף סל משמע דבעי נמי נגיעה:

הואיל אי בעי מיתשיל עלה. תימה לרשב"א אמאי אמר בפרק כל שעה (לעיל דף לח.) דמלת מעשר שני אין יוצא בה בפסח לר"מ דסבר מעשר שני ממון גבוה הוא ולא חשיב מלתכם הא הואיל אי בעי מיתשיל עלה מחשבינן [ליה] כשלו ועוד דאמר לעיל (דף ה:) אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה והא של גבוה נמי חשיב כשלו הואיל אי בעי מיתשיל עליה ותי' ר"י דשאני הנהו דכתיב בהו [ו]לה' ב] אע"ג דאי בעי מיתשיל עלה חשבם הכתוב של גבוה ועוד תי' ר"י היכא דאתא הקדש ליד הגזבר לא אמרי' הואיל אי בעי מיתשיל עלה והואיל אי בעי פריק נמי לא אמרינן דאם כן היה קונה אותו דלטו נחשוב חמץ של נכרי כשלו הואיל אי בעי קני ליה ועוד תירץ כיון שנתחמץ שוב אדם לא יפדנו ול"ע בהנהו הואיל דכל שעה (ג"ז שם) הואיל ולא קרא לה שם:

רבה אמר אינו לוקה. וא"ת דאמר בהמצניע (שבת צה.) המכבד (ה) והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב סופג את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אין כאן אלא שבות ואמאי לוקה לר' אליעזר לימא הואיל ומיקלעי ליה אורחים ואפי' רבנן לא פטרי אלא משום דלא חשיבי דבש בכוורתו מחובר ויש לומר כגון שהדביש הדבש ואינה ראויה לאכול ואפי' אי מיקלעי ליה אורחים לא חזי להו אי נמי ברודה סמוך לשקיעת החמה שאפילו יבואו אורחים אין שהות ביום לאוכלו ובהאי שינויא א"ש מה שהקשה ריב"א דשמעינן ליה לרבה דאית ליה הכנה בריש מסכת ביצה (דף ב:) ובריש בכל מערבין (עירובין לח:) דאמר אין יום טוב מכין לשבת אי אמרת הואיל היכא משכחת לה דאין יום טוב מכין לשבת והשתא משכחת לה סמוך לשקיעת החמה כדפרישית ואם תאמר אי אמרינן הואיל א"כ בטלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה וי"ל כיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל:

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"א מהלכות י"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תקג סעיף א:

לא ב מיי' פ"ו מהלכות י"ט הלכה א:

לב ג מיי' פ"א שם הלכה יג סמג שם טוש"ע או"ח סי' תצח סעיף ו:

◆

רבינו חננאל

נימא בטובת הנאה קא מפלגי. פירוש אותה הנאה שיש לו לישראל לתת חלתו לאיזה כהן שירצה, אע"פ שעיקר חלה חייב ליתנה לכהן, אבל יש לו לבחור כהן לתתה לו שיחזיק לו טובה, אותה הנאה ממון היא. ור' אליעזר אומר דממונו הוא וחייב עליה בבל יראה ובבל ימצא, ור' יהושע אומר אינו ממונו, דאי מקדש בה אשה אינה מקודשת, לפיכך אינו חייב עליה כלל. ודחינן לא כולי עלמא טובת הנאה אינה ממון, ובהואיל פליגי, ר' אליעזר סבר הואיל אי בעי מתשיל עליה ומפריש אחריתי. כלומר הולך אצל חכם ואומר טעיתי וקריתי עליה שם חלה, ומתירה לו החכם ויוצאת לחולין, ונמצאת ממונו. לפיכך עכשיו חייב עליה. ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל השתא מיהא לא איתשל עלה ומי יימר דמיתשיל עלה. והילכתא כר' אליעזר. והמנהג בבני ישראל להפריש בצק מראשית העיסה לשום חלה ומברך עליו ושורפו. ומפריש חלה אחרת ונותנה לכהן. וכיון שאסור לשרוף קדשים [ביו"ט] אופין בצק ההוא ונותנו לכהן קטן ואוכלו. ואם אין כהן קטן מניחו אפוי לשורפו במוצאי יום טוב. ומסקנא כר' אליעזר. וכולהו הני בחלת ארץ ישראל. אבל בחלת חוצה לארץ שאין אוכלין חוליהן בטהרה, כהן קטן שלא ראה קרי, ובת כהן קטנה שלא פירסה נידה מותרין לאכול חלה טמאה כשמואל, דאמר אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שטומאה יוצאה מגופו. ואמרינן אמר רבינא הילכך נידה קוצה חלה ואכיל לה כהן קטן, ואי ליכא כהן קטן, שקלא בריש מסא ושדיא לתנורא. והדר מפריש חלה אחרת כדי שלא תשתכח תורת חלה ואכיל לה אפילו גדול טמא, וקיימא לן כרבינא. **איתמר האופה מיום טוב** לחול, רב חסדא אמר לוקה דהא לא חזי ליה האידנא, רבה אומר אינו לוקה הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי לא לקי. אמר ליה רבה לרב חסדא בשלמא לדידי דאית לי הואיל לפיכך אופין מיום טוב לשבת, כיון דלא אפשר שרינן ליה. אלא לדידך דלית לך הואיל איך אופין מיום טוב לשבת, אמר ליה משום עירובי תבשילין, אמר ליה משום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא שלוקין עליה, אמר ליה מדאורייתא יום טוב מכין לשבת. ורבנן הוא דגזרו כדי שיאמרו יום טוב לשבת אסור קל וחומר מיום טוב לחול, וכיון דמנח עירובי תבשילין אית ליה הכירא. ומותבינן עליה (דרבה) [דרב חסדא]. הא דתנן בהמה מסוכנת לא ישחוט שתמות נבלה, ואי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה, וכי קא שחיט לאכילה קא שחיט.

מסורת הש"ס

א) קדושין נח. נדרים פד: ב"מ יא: חולין קלא., ב) ביצה כא. לקמן סג., ג) ביצה כה. [ע"ש אבל נראה דהכא ברייתא היא דמייתי], ד) [נ"ל אחר ד"ה כזית], ה) [דף מח:], ו) [קדש עיין קדושין נג.].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא דכ"ע וכו' דאכל חדא וחדא סי' דאית ליה לר' אליעזר: (ב) ד"ה משום הפסד ממונו דיודע: (ג) תוס' ד"ה הואיל וכו' ואי בעי מיתשיל עלה ותירץ כיון שיכול כנ"ל ותיבת ואור"י נמחק: (ד) בא"ד במס' חלה כו' עיסתו קבין קבין נגעו זה בזה פטורין מן החלה: (ה) ד"ה רבה וכו' המכבד והמרבץ והרודה:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בגמ' דר"א סבר אמרינן הואיל ואי בעי מיתשל עלה ממוניה הוא. נ"ב ואע"ג דר"א בכ"מ ס"ל דשעות הקדש הקדש ואין נשאלין עליו עיין מ"ש בזה הרמ"ע מפאנו סי' פ"ב ול"ע בלשון רש"י כאן בד"ה לא דכ"ע וכו' שאין תירוצו דהרמ"ע מספיק לדבריו ועיין בתוי"ט במשנתנו בד"ה ר"א וכו' עי' תוס' חדשים סוף הסדר מועד: ב] בתוס' ד"ה הואיל תימה לרשב"א וכו' ותירץ ר"י דשאני הנהו דכתיב בהו לה'. נ"ב ר"ל דכתיב בהו קודש לה' כבסוף פ' במקדי אבל חלה דאמר הש"ס הכא הואיל ואי בעי מיתשל עלה שאני דל"כ בה קודש כמשמעות הש"ס בקדושין דף נ"ג ע"א יעוש"ה ודוק. אחרי שנים רבות שכתבתי זה יצא לאורה ס' מעין החכמה להגאון מוהרמ"ה ולמאי לו שם דף פ"ו ע"א בד"ה ומתורתו של הרמב"ן וכו' ישוב אחר בזה על התוס' והגלענ"ד כתבתי והיא אמת נכון יותר:

◆

מוסף רש"י

האופה מיום טוב לחול. לאחר שסעד אפה, דהא ודאי לחול הוא (ביצה כא.). **הואיל ומיקלעי ליה אורחים.** ואע"ג דאיהו השתא לא סעד ליה ולא צריך למידי (לקמן סא:). **בהמה המסוכנת.** שהיא ירא שתמות ואינו צריך לה שכבר סעד סעודתו אלא מחמת הפסדו הוא שוחט (ביצה כה.).